УДК 340.143, 159.9
А- 43

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою ВНПЗ «Дніпровського гуманітарного університету» від 08.02.2024 р. (протокол № 5)

А-43 Актуальні проблеми юриспруденції та психології: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 15 грудня 2023 р.). Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2023. 218 с.

Збірник конференції містить матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми юриспруденції та психології» (15.12.2023), у роботі якої взяли участь здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти закладів вищої освіти України.

Матеріали науково-практичної конференції надруковані в авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук, проф. **Олег КИРИЧЕНКО** (*голова);* канд. юрид. наук, доц. **Тетяна ЛЕЖНЄВА** (*заст. голови);* **Андрій МІРОШНИК** *(секретар);* канд. юрид. наук **Сергій ДУБОВ,** докт. юрид. наук, проф. **Вадим НЕГОДЧЕНКО,** докт. юрид. наук, доц. **Сергій ПЕНЬКОВ,** канд. псих. наук, доц. **Людмила ПРІСНЯКОВА,** докт. псих. наук, доц. **Олександр САМОЙЛОВ**

© ВНПЗ ДГУ, 2023
© Автори, 2023

Список використаних джерел:

1. Карпенко Є.В. Психологія емоційного інтелекту в дискурсі життєздійснення особистості. дисс.... докт. психол. наук: 19.00.07 / ДВНЗ «Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ, 2020. 497 с.
2. Лашук В.Г. Психологічні особливості переживання самотності в юнацькому віці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. Наук. Київ, 2018. С. 115
3. Марченко, А.О. Поняття емоційного інтелекту: теоретико-психологічні підходи, дефініції і структура/Вісник національного університету оборони України/Питання психології. 2011. №1 (20). С. 172-175
4. Мелешенко М. О. Проблема самотності і усамітнення у сучасному місті: психологічні чинники і наслідки / М. О. Мелешенко // матеріали III міжрегіон. наук.-практ. конф., нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди – Харків: Діса плюс. 2019. С. 164–165.
5. Попелюшко Р.П. Самотність – як проблема соціалізації особистості в суспільстві. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2013. №2. С. 212–216.
6. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор, 2007. 640 с.

Безкровна Аліна Ігорівна
здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:
Пріснякова Людмила Макарівна
кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології
Дніпровського гуманітарного університету

ДОСЛІДЖЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ПІДЛІТКІВ З ЗПР

У психологічній літературі термін „тривожність” не має чіткого визначення. Це пов’язане із тим, що сама тривожність є багатозначною і стосується як стану особистості так і її риси.

Ситуативно стійкі прояви тривожності прийнято називати особистісними і пов’язувати із наявністю в особистості відповідної особистісної риси (так звана „особистісна тривожність”). Це стійка індивідуальна характеристика, що відображає схильність суб’єкта до тривоги і припускає наявність у нього тенденції сприймати достатньо широкий спектр ситуацій як загрозливих, реагуючи на кожну з них відповідною реакцією. Як

схильність особистісна тривожність активізується при сприйманні певних стимулів, які розцінюються як небезпечні, пов'язані із специфічними ситуаціями загрози престижу людини, її самооцінці та самоповазі.

Ситуативно нестійкі прояви тривожності називають ситуативними, а тривожність такого виду – „ситуативна тривожність". Цей стан характеризується суб'єктивно переживаючими емоціями: напруга, хвилювання, стурбованість, нервозність. Такий стан виникає як емоційна реакція на стресову ситуацію і може бути різною за інтенсивністю і динамічністю в часі.

Тривожність як стан і риса, яка виникає в процесі адаптації до середовища та виконання різних видів діяльності, вивчав Ю.Ханін та інші. У деяких дослідженнях тривожність розглядають як реакцію на соціальні впливи за певних індивідуальних психофізіологічних властивостей, а також таку, що може виникати під час різних психосоматичних захворювань. Ю.Ханін відмічає, що тривога як стан – це реакція на різні стресори, що характеризується різною інтенсивністю, мінливістю у часі, наявністю усвідомлюваних неприємних переживань напруги, стурбованості, хвилювання і супроводжується вираженою активізацією вегетативної нервової системи.

Отже, можемо зробити висновок, що тривожність – це психічне явище, що має три форми:

- короткочасна емоційна реакція слабо вираженого неадекватного страху, яка впливає на судження і рішення;
- аналогічний психічний стан;
- властивість особистості, що сприяє окремим виявам реакції і станів тривожності.

Методика, яка запропонована Ч. Спілбергером та адаптована Ю. Ханіним, дає змогу диференційовано вимірювати тривожність і як особистісну властивість, і як стан. Узагалі, вимірювання тривожності як властивості особистості дуже важливе, оскільки ця властивість зумовлює поведінку суб'єкта. Певний рівень тривожності – природна та обов'язкова особливість активної діяльності особистості. У кожної людини є свій оптимальний чи бажаний рівень тривожності – це так звана корисна тривожність. Оцінювання людиною свого стану в цьому відношенні є для неї важливим компонентом самоконтролю і самовихування.

Отже, методикою передбачено виявлення рівня особистісної та реактивної тривожності. Реактивна (чи ситуативна) тривожність характеризується напруженістю, неспокоєм, нервозністю. Якщо вона значна, то в людини порушується увага, а інколи і тонка координація рухів.

Особистісна тривожність – це стійкий психічний стан, що характеризує схильність людини сприймати більшість ситуацій як загрозливі, реагувати на них станом тривоги. Дуже висока особистісна тривожність безпосередньо пов'язана з наявністю невропатичного конфлікту, з емоційними та нервовими зривами, із психосоматичними захворюваннями

Табл. 1.

Показник ситуативної (реактивної) тривожності підлітків із ЗПР по методиці Спілбергера-Ханіна

ШКАЛА ТРИВОЖНОСТІ СТ	Кількість осіб	Низький рівень, < 30	Середній рівень, 31- 44	Високий рівень, > 45
	70	6	13	51
Середнє значення показників СТ	**70**	22	35	49

Результати дослідження ситуативної тривожності (СТ), що наведені у таблиці 1 дають змогу виявити , що у переважної більшості підлітків із ЗПР (51 особа) має місце високий рівень ситуативної тривожності, 13 учнів мають підвищений рівень СТ і у 6 учнів з 70-ти - відповідно низький рівень ситуативної тривожності.

Табл.2

Результати діагностики рівня особистісної тривожності підлітків із ЗПР по методиці Спілбергера-Ханіна

ШКАЛА ТРИВОЖНОСТІ ОТ	Кількість осіб	Низький рівень, < 30	Середній рівень, 31- 44	Високий рівень, > 45
	70	2	7	61
Середнє значення показників ОТ	**70**	28	39	52

Результати дослідження особистісної тривожності (ОТ), що наведені у таблиці 2 дають змогу виявити , що у переважної більшості підлітків із ЗПР (61 особа) має місце високий рівень особистісної тривожності і даний вид тривожності переважає в порівнянні із СТ, 7 учнів мають підвищений рівень ОТ і у 2 учнів з 70-ти - відповідно низький рівень особистісної тривожності.

Аналіз даних показує, що підлітки із ЗПР характеризуються значною тривожністю обох її видів. Треба зауважити, що особливо виразною у досліджуваних є їх особистісна тривожність (61особа = 87%), тобто тривожність як стійка індивідуальна характеристика, яка відображає схильність суб'єкта до тривоги і передбачає наявність у нього тенденції сприймати широкий спектр різноманітних ситуацій як загрозливі та відповідати на кожну з них певною реакцією. Особистісна тривожність особливо активізується в ситуаціях, які людина оцінює як загрозливі для себе – зокрема для своєї самоповаги, самооцінки, престижу.

Було виявлено, що досліджувані мають високий рівень і реактивної (ситуативної) тривожності (51 особа = 73%). Реактивна (ситуативна) тривожність як стан досліджуваних, характеризується напруженням, хвилюванням, стурбованістю, нервозністю. Такий стан зумовлює емоційна реакція на стресову ситуацію, він може бути різним за інтенсивністю і за динамікою. Високий рівень реактивної тривожності негативно позначається

також на поведінці підлітків із затримкою психічного розвитку, на успішності їх діяльності тощо.

Бондаренко Надія Сергіївна
здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня освіти
Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник
Пріснякова Людмила Макарівна
кандидат психологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри психології
Дніпровського гуманітарного університету

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У МЕНЕДЖЕРІВ СЕРЕДНЬОЇ ЛАНКИ СУЧАСНОГО ВИРОБНИЦТВА

Емоційне виснаження розглядається як основна складова «емоційного вигорання» та характеризується заниженням емоційним фоном, байдужістю або емоційним перенасиченням.

Синдром емоційного вигорання має наступні прояви: почуття байдужості, емоційного виснаження, спустошення (людина не може віддаватися роботі так, як це було раніше); дегуманізація (розвиток негативного ставлення до своїх колег і клієнтів); негативне самосприйняття в професійному плані (почуття недостачі почуття професійної майстерності).

Емоційні симптоми: недостатність емоцій, не емоційність; песимізм, цинізм і черствість в роботі та особистому житті; байдужість і втома; відчуття фрустрації і безпорадності, безнадія; дратівливість, агресивність; тривога, посилення ірраціональної тривожності, нездатність зосередитися; депресія, почуття провини; нервові ридання, істерики, душевні страждання; втрата ідеалів чи надій, чи професійних перспектив; збільшення деперсоналізації власно себе чи інших (люди стають безликими, як манекени); переважає почуття самотності.

Деперсоналізація проявляється у деформації стосунків з іншими людьми. В одних випадках це може бути зростання залежності від інших людей, в інших зростання негативізму, цинічності установок і почуттів стосовно реципієнтів: пацієнтів, клієнтів, підлеглих тощо.

Редукція особистісних досягнень полягає або в тенденції до негативного оцінювання себе, своїх професійних досягнень та успіхів, негативізм щодо службової гідності і можливостей, або у нівелюванні особистої гідності, обмеженні своїх можливостей, обов’язків щодо інших.

Результати дослідження за методикою відображені в таблиці 1.

Табл. 1.